

Herzieningsclausule en open calculatie

Omgaan met onzekerheden in de aanbesteding

1. Inleiding

Deze informatie ondersteunt gemeenten bij het toekomstbestendig contracteren van doelgroepenvervoer (DGV), met name in het kader van zero-emissie (ZE) doelstellingen. Door het toepassen van herzieningsclausules en open calculatie ontstaat ruimte voor flexibiliteit, samenwerking en realistische kostenbeheersing zonder dat heraanbesteden nodig is.

Onderzoeksvraag: Hoe zijn herzieningsclausules toe te passen in toekomstige aanbestedingen en hoe zijn herzieningsclausules toegepast in huidige contracten?

2. Wat is een herzieningsclausule?

Een herzieningsclausule is een contractuele bepaling die wijzigingen tijdens de looptijd mogelijk maakt. Dit is juridisch toegestaan onder de Aanbestedingswet, mits:

- De clausule vooraf duidelijk is omschreven (controleerbaar en transparant voor alle betrokkenen).
- De wijziging binnen de grenzen van de clausule blijft.
- Er geen wezenlijke wijziging van het contract plaatsvindt.

Voorbeeld: Een voorbeeld van een herzieningsclausule voor ZE binnen het DGV is de [herzieningsclausule van VDVN](#) zoals toegepast door AVAN. Deze clausule legt de relatie tussen de instroom van ZE-rolstoelbussen in combinatie met een open calculatiemodel. Dit is één van de toepassingsvoorbeelden zoals in de praktijk wordt gebruikt.

3. Toepassingsmogelijkheden

- Onvoorziene kostenontwikkelingen (zoals batterijprijzen of laadinfrastructuur).
- Technische onzekerheden (zoals beschikbaarheid ZE-rolstoelvoertuigen).
- Ontwikkelingen in (gemeentelijke) laadinfra of netcongestie.
- Beleidsverschuivingen (zoals versnelde ZE-doelstellingen).
- Ontwikkelingen ten aanzien van (uniforme of multi-inzetbare) voertuigen i.h.k.v. Publieke Mobiliteit.

4. Toepassingsvoorbeelden

- Instroom ZE-rolstoelbussen (zie voorbeeld VDVN/AVAN via eerdere link).
- Verlengingsopties: contract wordt verlengd met x jaar indien x% van het (rolstoel)wagenpark ZE is.
- Indien ZE-voertuigen op de markt komen die niet uitgevraagd zijn, bijvoorbeeld kleinere rolstoelbussen, dan mogen deze worden ingezet.
- Uitbreidingsmogelijkheden: een andere vorm van (doelgroepen)vervoer kan worden toegevoegd onder vooraf vastgelegde voorwaarden.
- Bij voldoende beschikbaarheid van ZE-rolstoelbussen geldt bij aantoonbare inzet boven de gestelde eis een toeslag van “x”.
- Ontwikkelingen in (gemeentelijke of regionale) laadfaciliteiten of netcongestie, waardoor de norm voor de inzet verhoogd kan worden.

5. Wat is open calculatie?

Open calculatie betekent dat inschrijvers hun kostenstructuur transparant maken. Dit biedt gemeenten:

- Inzicht in kostprijscomponenten (TCO: Total Cost of Ownership).
- Mogelijkheid tot nacalculatie en bijstelling.
- Mogelijkheid tot beoordelen realiteitsgehalte inschrijftarieven (AMvB).
- Gelijk speelveld voor kleine en grote vervoerders.

Inzage in onder andere:

- Voertuigkosten, zoals afschrijving en restwaarde ZE-voertuigen.
- Exploitatie, zoals lonen en onderhoud.
- Energie, zoals elektriciteitsprijs en laadkosten.
- Overhead, zoals ICT, planning en administratie.

6. Link herzieningsclausule en open calculatie

De herzieningsclausule bepaalt *wanneer en onder welke voorwaarden* een aanpassing van de prijs mogelijk is. De open calculatie levert *het instrument* om die aanpassing eerlijk en controleerbaar te onderbouwen. Samen zorgen ze ervoor dat kostenontwikkelingen (zoals investeringen in ZE-voertuigen) realistisch en transparant in het contract verwerkt kunnen worden.

7. Knelpunten in de praktijk

- Juridische terughoudendheid: angst voor bezwaar of her-aanbesteding.
- Capaciteit bij gemeenten: gebrek aan contractbeheer en calculatiekennis.
- Marktpositie: Kleine vervoerder hebben minder investeringsruimte.
- Beeldvorming: ZE wordt als duur en risicovol gezien.
- Onvoldoende bewustzijn: veel clausules worden toegepast zonder ze als herzieningsclausule te benoemen.

8. Oplossingsrichtingen

- Een goede formulering met scenario's en voorwaarden van de herzieningsclausule voorkomt risico, omdat hiermee duidelijk wordt vastgelegd onder welke omstandigheden en op welke manier aanpassingen aan de overeenkomst kunnen worden doorgevoerd.
- Laat clausules vooraf toetsen door aanbestedingsjuristen, zodat wordt gewaarborgd dat de bepalingen juridisch houdbaar zijn en voldoen aan de aanbestedingsregelgeving.
- Investeer binnen de gemeente in opleiding, kennis en samenwerking met collega-afdelingen zoals milieu, inkoop en juridische zaken, zodat medewerkers beter in staat zijn om (complexe) aanbestedingen zorgvuldig en efficiënt uit te voeren.
- Gebruik in een aanbesteding een open calculatie om eerlijke tarieven te borgen, waardoor inzicht ontstaat in alle relevante kosten bij de inzet van ZE-voertuigen.
- Monitor technologische ontwikkelingen actief, zodat tijdig kan worden ingespeeld op innovaties die efficiëntie, duurzaamheid en/of kostenbesparing bevorderen.

9. Regio specifieke voorbeelden

- AVAN heeft de herzieningsclausule toegepast bij contractverlenging: ZE-doelstellingen konden worden aangescherpt zonder her aanbesteding.
- In de regio Midden-Brabant is een aanpassing van het wagenpark verplicht bij wetswijzigingen.
- Bij 8 van de 11 onderzochte aanbestedingen is sprake van herzieningsclausules gericht op wetswijzigingen ten aanzien van duurzaamheid (denk aan wijziging gewicht rijbewijs per 1 juli 2025). Een overzicht en relevante stukken zijn beschikbaar (zie **bijlage overzicht aanbestedingen**).

Het is daarmee gebruikelijk in het DGV om herzieningsclausules toe te passen ter stimulatie van inzet op ZE. Pas dergelijke clausules dus toe!

10. Conclusie

- Herzieningsclausules zijn juridisch en praktisch toepasbaar, mits goed geformuleerd.
- Open calculatie bevordert transparantie, samenwerking en kostenefficiëntie.
- ZE-doelstellingen kunnen versneld worden gerealiseerd zonder heraanbesteding bij inzetten van herzieningsclausules.
- Kleine vervoerders profiteren van eerlijke tarieven en contractuele flexibiliteit.
- Gemeenten behouden regie over beleidsontwikkeling binnen bestaande contracten.

11. Aanbevelingen

- Formuleer herzieningsclausules concreet: exacte omschrijvingen en wijze van doorvoeren wijzigingen vastleggen (bijvoorbeeld de relevante voorwaarden, proces, overleg en termijnen).
- Denk aan mogelijkheden waarvoor een herzieningsclausule bruikbaar kan zijn. Bijvoorbeeld: “indien de gemeente een laadplein realiseert met minimaal X laadpalen dan is inschrijver verplicht binnen drie maanden X extra ZE-voertuigen in te zetten.
- Zorg voor een juridische toets bij specifieke en uitgebreide herzieningsclausules.
- Bouw flexibiliteit in voor beleidswijzigingen en toekomstige lokale/landelijke ontwikkelingen, zoals ontwikkelingen op het gebied van voertuigen (wet- en regelgeving) en laadinfra.
- Pas open calculatie toe in bestek en contract: vraag in de aanbesteding om een transparante kostprijsopbouw en leg bijstelling/nacalculatie vast in het contract.
- Bescherm kleine vervoerders: eerlijke betaling aan onderaannemers verplichten en het actief monitoren van tarieven en marges.
- Investeer in interne kennis: train contractmanagers/juristen op aanbestedingsrecht en calculatie en werk samen met (kennis)partners.
- Plan realistisch en toekomstgericht: houd rekening met levertijden, infrastructuur en marktontwikkeling én bouw flexibiliteit in voor beleidsverschuivingen.
- Trek samen met vervoerders op om een clause te formuleren die zowel marktwerking als duurzaamheid bevorderen.

12. Bronnen en links

- AVAN (Math van de Beucken)
- [Aanbestedingswet](#)
- [AMvB](#)
- Overzicht aanbestedingen
- [VDVN \(herzieningsclausule\)](#)